

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ		
1. Датум и орган који је именовео комисију:		
2. Састав комисије у складу са <i>Правилима докторских студија Универзитета у Новом Саду</i> :		
1. Ђурић Пауновић, Ивана	редовни проф.	Англистика, 3. 7. 2019.
презиме и име	звање	ужа научна област и датум избора
Филозофски факултет, Нови Сад		председница
установа у којој је запослен-а		функција у комисији
2. Клеут, Јелена	ванредни проф.	Журналистика, 27. 11. 2020.
презиме и име	звање	ужа научна област и датум избора
Филозофски факултет, Нови Сад		чланица
установа у којој је запослен-а		функција у комисији
3. Вукотић, Александра	доцент	Англистика, 6. 2. 2018.
презиме и име	звање	ужа научна област и датум избора
Филолошки факултет, Београд		чланица
установа у којој је запослен-а		функција у комисији
4. Пауновић, Зоран	редовни проф.	Англистика, 3. 4. 2006.
презиме и име	звање	ужа научна област и датум избора
Филозофски факултет, Нови Сад		ментор
установа у којој је запослен-а		функција у комисији
5.		
презиме и име	звање	ужа научна област и датум избора
установа у којој је запослен-а		функција у комисији
II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ		
1. Име, име једног родитеља, презиме: Слађана, Слободан, Стаменковић		
2. Датум рођења, општина, држава: 19. 1. 1991. Лесковац, Република Србија		
3. Назив факултета, назив претходно завршеног нивоа студија и стечени стручни/академски назив: Филозофски факултет у Новом Саду, мастерске студије (Енглески језик и књижевност), мастер-филолог		
4. Година уписа на докторске студије и назив студијског програма докторских студија: 2015, Језик и књижевност		

III НАСЛОВ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Медијска симулација америчког идентитета у романима Дона ДеЛила

IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Навести кратак садржај са назнаком броја страница, поглавља, слика, схема, графикона и сл.

Дисертација се састоји од 7 поглавља и 43 потпоглавља и има укупно 314 страна. После Резимеа и Апстракта поглавља иду следећим редоследом: 1. Увод (12-19) 2. Преглед теоријске матрице (20-85), (Симулакрум и процес симулације, Редови симулакрума, Нова подела симулакрума; Хиперреалност, Стварно и нестварно; Медији, Масовни медији и њихова улога, Масовни медији и перцепција стварности, Спектакл и медији: Друштво и култура спектакла, Медији и манипулација гледаоцима, Медији и масе; Идентитет, Колективни идентитет; 3. Амерички идентитет у романима Дона Делила (86-127); 4. Телевизија и филм: слике америчког идентитета (127-298); Закључак (299-308); Примарна литература (стр. 307); Секундарна литература (308-214).

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Докторска дисертација Слађане Стаменковић бави се опусом савременог америчког писца Дона ДеЛила, и ослања се на теорије симулације, идентитета и медија уз помоћ којих кандидаткиња образлаже концепте личног и националног идентитета у америчкој култури друге половине XX и почетка XXI века које аутор у својим романима представља. Ти идентитети се пре свега стварају унутар медијске културе, односно свакодневног окружења које је суштински обележено, и у доброј мери одређено, доминантним медијским садржајем. Водећи се Бодријаровом претпоставком да из (медијске) хиперреалности не постоји излаз, кандидаткиња закључује да је у ДеЛиловим романима индивидуалне и колективне идентитете немогуће конструисати независно од медијске културе која директно обликује стварност његових јунака.

Један од значајнијих доприноса ове тезе односи се на објашњење функционисања механизма формирања доминантних наратива: у делима која су предмет анализе, значајна пажња се поклања измештању традиционалних америчких митова из непосредне стварности и оквира традиционалних медија у домен модерних масовних медија у којима се потом од њих формира доминантан наратив којим се прописују одлике припадности америчкој нацији које појединци, односно медијски гледаоци и слушаоци, потом треба, свесно или несвесно, да усвоје.

У дисертацији су јасно истакнуте заједничке теме које постоје у свим ДеЛиловим романима, а које се у директној или индиректној вези односе на питања различитих идентитета и медијског представљања њихових типичних одлика. На тај начин, тумачења масовних медија и медијске културе која из њих извире, али и процеса стварања хиперреалности медијског садржаја, постају неодвојиви део усвајања и грађења идентитета, као и перцепције самог концепта, која се услед доминантне културе у ДеЛиловим романима мења и адаптира спрам америчке културе у периоду од педесетих година двадесетог века до двадесетих година двадесет првог века. Идентитет, било да се ради о индивидуалном или колективном, односно личном или националном, тако постаје фрагментиран концепт који се у овим романима појављује кроз медијске слике, односно кроз пажљиво осмишљене форме медијског садржаја уз помоћ којих масовни медији касног двадесетог века, и још више они двадесет првог века, успевају да покоре и јавни и приватни простор америчког друштва, што је позиција која им омогућује да у великој мери одређују како ће се стварати различити идентитети, у ком правцу се они могу развијати и шта ће им бити заједничке и задате опште одлике.

Рад обухвата превасходно романе Дона ДеЛила, од *Американе до Тишине*, али и друга дела, попут збирке прича *Анђео Есмералда*, или драма *Дневна соба* и *Валпараисо*. Резултат проучавања овако широког опуса овог аутора јесте уочавање и истицање доминантних образаца медијске културе и начина на који она диктира и контролише грађење и усвајање различитих идентитета у америчком друштву. Кандидаткиња приказује постепено јачање медијских утицаја и истиче темељни процес којим су се масовни медији уселили у простор приватних живота, пре свега простор америчких домова, што им је омогућило да боље и темељније контролишу представу америчког групног идентитета (на националном, али и на индивидуалном нивоу). Оваква инвазија на приватни простор појединца у ДеЛиловим романима јасно је описана као манипулативна, јер, како се из рада може видети, укључује стратегије којима се путем медијског садржаја постепено задобија поверење гледалаца помоћу елемената познате и препознатљиве непосредне стварности медијске публике. Ови елементи потом пролазе кроз медијску трансформацију и утичу на перцепцију медијске публике. Отуд и закључак о флуидном концепту идентитета подложног модификацији, што се у раду приказује на примерима из ДеЛилових романа и то пре свега кроз праћење односа ДеЛилових одраслих јунака према пропагандним садржајима или забавним елементима популарне културе (попут филмова и забавних програма). У раду се темељно анализирају начини на које медијски садржај утиче на понашање, перцепцију и идентитете појединаца који само номинално живе изван медијске културе (односно у стварном свету), али је сваки аспект њихових личности, навика и начина размишљања дубоко одређен и условљен наученим обрасцима са телевизије, филма, радија или других медија, попут реклама.

Кандидаткиња износи и закључак који се тиче форми медијских порука у односу на садржај, тврдећи да је у процесу обликовања и модификовања идентитета и људске перцепције, значајна и форма којом се саопштавају медијске поруке, а не нужно само садржај. Овај закључак заснован је на Маклуановим премисама о развоју модерних масовних медија, као и на предвиђању напретка Бодријаровог концепта симулакрума. Рад тако прати примере из ДеЛилових дела у којима се медијски садржај конструише, с посебним акцентом не само на оно шта се све укључује у једну

медијску слику, већ и на то како се она гради, адаптира за одређени медијум и потом презентује гледаоцима, као и на то шта је задатак тих стратегија.

Поред наведеног, у раду се преиспитује сам концепт америчког идентитета у ДеЛиловим романима, и посматра се његов даљи развој у нешто што прераста националне границе, односно постаје колективни идентитет на глобалном нивоу, или макар на нивоу западне цивилизације. Ослањањем на прерађивање и преобликовање традиционалних америчких митова у сензационалистички садржај који се емитује првенствено путем телевизије; истиче се да је евидентан поступак обезличавања америчког идентитета у ДеЛиловим романима. Прецизније, кандидаткиња закључује да се при формирању скупа одлика америчког идентитета који појединац треба да усвоји догодило значајно брисање традиционалних типских одлика које су препознатљиво везане за америчку нацију (митови о Западу и Америчком сну наведени су као илустрација у више наврата), чиме се створио униформни идентитет који више пристаје глобалном колективу, односно колективу публице популарне медијске културе, ма одакле да они долазе. На тај начин, процес глобализације такође се повезује са питањима идентитета и културе масовних медија, а у раду се на примеру ДеЛилових јунака посматрају последице таквог интензивног утицаја на појединца и његов поглед на свет. У закључку рада наводи се да се феномен америчког идентитета разоткрива као глобални идентитет (с тенденцијом да у будућности то постане још транспарентније) и то у свом испољавању у виду споја актуелних трендова и садржаја приказаних у оквирима медијске и популарне културе. Концепт идентитета тако (п)остаје флуидан и променљив, односно губи своју постојаност која му се традиционално приписује, а ДеЛилови јунаци постају симулатори актуелних образаца понашања, медијског спектакла и познатих личности.

Теоријски део рада ослања се на поставке до којих се дошло у изучавању масовних медија, с посебним освртом на телевизију и филм, који су истакнути као најважнији и најдоминантнији у ДеЛиловим делима. Поред дефинисања основних појмова и анализе њихове повезаности и значаја њихове интеракције за тумачење ДеЛилове фиктивне Америке, овај сегмент дисертације представља значајан допринос науци кад је реч о преиспитивањима основне теорије и предлога о њеном даљем развоју. Теорија која је основа за сва даља теоријска и критичка разматрања главних концепата који се у раду разматрају јесте Бодријарова теорија симулакрума, и она кандидаткињи представља полазиште за анализу и тумачење дела. У закључку теоријског дела рада истиче се значај одабраних теорија и концепата за тумачење и разумевање савремене популарне културе, због чега се посебно наглашава неопходност њиховог даљег проучавања. Код свих теорија, а посебно кад је о Бодријаровој теорији симулакрума реч, уочава се одређени степен заостајања за савременом медијском културом која наставља да се развија тако да излази из оквира изворних тумачења, али и из почетне сврхе медија као инструмената комуникације, због чега кандидаткиња закључује да је важно допунити и почетне теорије новим примерима, те ревидирати њихово тумачење у оквирима датих социолошких, књижевних и медијских теорија.

Анализирајући изабрана дела Слађана Стаменковић истиче значај телевизије и филма за тумачење медијских представа америчког идентитета у ДеЛиловим делима и закључује је да се телевизија доминантни масовни медиј којим се ДеЛило користи да прикаже стварање и утицај медијске културе, јер телевизијски формат успешно обједињује различите друге масовне медије (филм и рекламе, на пример) или њихове појединачне елементе (преносе утакмица са радија, на пример). Оваквом синергијом различитих масовних медија и детаљним процесом задобијања поверења публице, телевизија у ДеЛиловим романима постаје доминантан извор информација или, прецизније, основни чинилац непосредног окружења из ког појединац црпи информације које су му потребне за грађење или модификовање сопственог идентитета.

У светлу теорије о медијском спектаклу, у раду се закључује да је концепт идентитета донекле и перформативан у ДеЛиловим романима, јер постаје један вид улоге коју његови јунаци обликују по узору на медијске слике и спектакле (или њихове актере), а потом и репродукују, односно опонашају у свом животу. На тај начин, медијска култура остварује коначан утицај у непосредну стварност над којом успоставља контролу, тиме што успева да публице наметне обрасце понашања из свог садржаја. Тако ДеЛилови јунаци постају ходајући симулатори или глумци који своју свакодневницу не обликују само спрам информација које добијају из медијског садржаја, већ и спрам шаблона и дискурса које усвајају из медијског садржаја, а себе покушавају да начине по узору на своје идоле из филмова или магазина. Коначно, овакав приступ концептима идентитета и перцепције стварности у раду доводи до закључка да је медијска култура неодвојива и од феномена потрошачког друштва и касног капитализма који у великој мери учествују у креирању

како скупа типских одлика колективног идентитета америчког друштва у ДеЛиловим романима, тако и различитих начина како се до усвајања тих одлика долази (на пример, тиме што се конзумира садржај). Отуд се у раду истиче значај даљег проучавања повезаности између ових концепата, не само због даљих изучавања најважнијих тема ДеЛилових дела, већ и због дубљег разумевања феномена глобалног друштва. Посебан допринос овог рада огледа се у новом тумачењу постојећих појмова Бодријарове теорије симулакрума и хиперреалности, у контексту нових форми масовних медија.

VI СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КОЈИ СУ ОБЈАВЉЕНИ ИЛИ ПРИХВАЋЕНИ ЗА ОБЈАВЉИВАЊЕ НА ОСНОВУ РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА У ОКВИРУ РАДА НА ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ:

Таксативно навести називе радова, где и када су објављени. Прво навести најмање један рад објављен или прихваћен за објављивање у складу са *Правилима докторских студија Универзитета у Новом Саду* који је повезан са садржајем докторске дисертације. У случају радова прихваћених за објављивање, таксативно навести називе радова, где и када ће бити објављени и приложити потврду уредника часописа о томе.

Stamenković, S. (2021). Human Identity in Hyperreality: The Hyperreal Self in Don DeLillo's *Cosmopolis* and *The Silence*. *Belgrade English Language and Literature Studies*, 13(1), 243–264.

Stamenković, S. (2020). Television Culture and Perception of Reality in Don DeLillo's *White Noise* and Milan Oklopčič's *Video*. *Godišnjak Filozofskog fakulteta u Novom Sadu*, S. Paripović Krčmar, D. Smiljanić (eds.). Novi Sad: Filozofski fakultet. 327-340.

Stamenković, S. (2019). Hyperreality of the Internet in Don DeLillo's *Cosmopolis* and Srđan Srdić's *Silver Fog Is Falling*. *Jezici i kulture u vremenu i prostoru VIII/2*, S. Gudurić, B. Radić Bojanić (eds.). Novi Sad: Filozofski fakultet. 91-104.

Stamenković, S. (2019). And Action!: Reinterpretation and Simulation of History through Film in DeLillo's *Americana* and *Libra*. *Folia Linguistica et Literaria*, 26. Nikšić: Filološki fakultet. 149-164.

Stamenković, S. (2018). The Baudrillardian Body in *The Body Artist* and *Zero K* by Don DeLillo. *English Studies Today: Approaches and Applications*. O. Panić Kavgić, A. Luburić Cvijanović (eds). Novi Sad: Filozofski fakultet. 203-217.

Stamenković, S. (2017). Medijski Spektakl u romanima *Americana*, *Podzemlje* i *Kosmopolis* Dona DeLila. *Zbornik radova Konteksti*. Z. Paunović, Ž. Milanović (eds.). Novi Sad: Filozofski fakultet. 101-112.

VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА:

Полазна хипотеза рада, о томе да је амерички идентитет у романима Дона ДеЛила конструисан пре свега у домену масовних медија и медијских слика, потврђена је и јасно исказана и у закључцима истраживања. Кандидаткиња закључује да се традиционалне националне одлике, премештене у домен медијског наратива, мењају и трансформишу тако да са својим изворним обликом деле тек неке карактеристике, што указује на то да је амерички идентитет ДеЛилиових јунака у највећој могућој мери одређен масовним медијима који генеришу хиперреалност Америке у његовим романима. "Амерички идентитет као такав лако се може дефинисати као потпуно одређен и омеђен популарном медијском културом у ДеЛилиовим делима јер медијска хиперреалност успева да обједини различите елементе непосредне стварности, колективне имагинације, историје и појединачних представа медијског садржаја."

У теоријским разматрањима, С. Стаменковић закључује да је, због појаве нових форми масовних медија с краја XX и почетком XXI века потребно ревидирати постојеће ставове о хиперреалности и ускладити њено одређење са стањем савремених технологија и масовних медија данас. Закључак анализе дела јесте да се (кад је о медијској култури реч) као кључни чиниоци америчке стварности, и најутицајнији фактори кад је идентитет у питању, у низ других, намећу филм и телевизија. "Телевизија и филм тако стварају нове богове,/.../исписују модерне легенде /.../ и нуде ескапистичке фантазије у које ДеЛилови јунаци беже под притиском стварног света који управо под утицајем медија постаје нехумано окружење капиталистичке производње и потрошње." Рад доноси закључке и о изолацији савременог појединца, који готово да постаје "идеални пасивни конзумент медијске културе", што води друштву спектакла (Ги Дебор). Медијски спектакл је кључни чинилац медијске културе у ДеЛиловој Америци, закључује кандидаткиња, јер се читава реалност и све информације које у њој и о њој настају тумаче у светлу сопствене спектакуларности, односно свог медијског потенцијала. "Тако догађаји који у себи носе инхерентне одлике медијског спектакла постају веродостојнији и прихватљивији у ДеЛилиовим романима", махом оних из XX века, и мада се ово односи и на дела која је написао у XXI веку, у њима медијски спектакл пре ствара засићење код публике те све постаје тек имитација, и ништа се више не доживљава као стварно, аутентично. Тофлерова идеја о друштвеном убрзању, која говори о потреби савременог друштва да што пре стигне у будућност, односно да се што пре превазиђу застарели механизми друштвеног деловања, оличена је, закључује кандидаткиња, у непрестаној жељи ДеЛилиових јунака за новим искуствима, све екстремнијим и шокантнијим, која нису усмерена ка напретку као таквом, већ, премда и несвесно, ка медијској култури, што се перпетуира кроз њену потребу за непрекидним стварањем нових садржаја.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА:

Експлицитно навести позитивну или негативну оцену начина приказа и тумачења резултата истраживања.

Докторску тезу Слађане Стаменковић одликују јасан и прецизан језички израз, прегледност и консеквентност теоријског обрасца и његове примене. С обзиром на то да је проза Дона ДеЛила тематски врло комплексна а стилски неретко захтевна, кандидаткиња је истраживање спровела не само темељно него и критички зрело, не заобилазећи оне сегменте, попут системског истраживања трансформације традиционалних одлика америчког идентитета и њихових облика у медијској култури XX и XI века, који су у досадашњим академским промишљањима неретко остављани по страни. О сврсисходности и високим научним дOMETИМА ове дисертације сведоче и закључци који представљају истински допринос како српској англистици тако и англофоним истраживањима савремене америчке књижевности и књижевности уопште.

IX КОНАЧНА ОЦЕНА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Експлицитно навести да ли дисертација јесте или није написана у складу са наведеним образложењем, као и да ли она садржи или не садржи све битне елементе. Дати јасне, прецизне и конкретне одговоре на 3. и 4. питање:

1. Да ли је дисертација написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме? Да

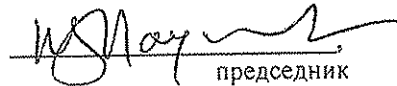
2. Да ли дисертација садржи све битне елементе? Да

3. По чему је дисертација оригиналан допринос науци? Оригиналан допринос ове дисертације науци огледа се у томе што: 1. указује на значај прозног опуса Дона ДеЛила, најдалекосежнијег тумача и најзначајнијег савременог критичара америчке, па тако и

западне, културе и друштва; 2. нуди преглед и начин примене новијих теорија масовних медија (Маклуан, Бодријар, Келнер, Дебор) као кључног формативног утицаја на идентитете у 21. веку; 3. развија Бодријарову теорију симулакрума у контексту нових масовних медија, те нуди предлог проширења редова симулакрума са четири на шест, у зависности од технолошке основе из које они потичу.
4. Који су недостаци дисертације и какав је њихов утицај на резултат истраживања? У раду се не уочавају битнији недостаци који би утицали на резултате истраживања.
X ПРЕДЛОГ:
а) да се докторска дисертација прихвати, а кандидату одобри одбрана; б) да се докторска дисертација врати кандидату на дораду (да се допуни односно измени); в) да се докторска дисертација одбије.

Нови Сад, 23. јануара 2023. године

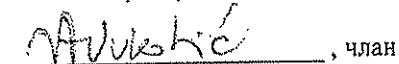
1. Ивана Ђурић Пауновић, ред. проф.

председник

2. Јелена Клеут, ванр. проф.

члан

3. Александра Вукотић, доцент

члан

4. Зоран Пауновић, ред. проф.

члан

НАПОМЕНА: Члан комисије који не жели да потпише извештај јер се не слаже са мишљењем већине чланова комисије, дужан је да унесе у извештај образложење односно разлоге због којих не жели да потпише извештај и да исти потпише.